

Običaji i tradicije i njihov utjecaj na društva (Meka)

Hatib: dr. Salih ibn Abdullah el-Humejd

26. rebiul-ahir 1440. po Hidžri / 4. januar 2019.

Hvala Allahu, Čija je milost obuhvatila sve. Hvalim Ga, slavljen neka je, i zahvaljujem Mu, On je najdostojniji da Mu se zahvaljuje na blagodatima, čuva Njegove kazne i boji Njegove moći.

Svjedočim da nema boga osim Allaha, Jedinog, Koji druga nema, stvaranje je Njegovo stvaranje, naredba je Njegova naredba, a nada je Njegov Džennet. Svjedočim da je naš prvak i vjerovjesnik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Allahov rob i poslanik, čijim je vjerovjesništvom upotpunjeno vjerovjesništvo, neka su na njega Allahov blagoslov, milost i mir, i na njegovu porodicu, najbolju od svih porodica, i njegove ashabe, najbolje od svih ashaba, i na tabiine i one koji ih slijede u dobročinstvu, uvijek i zauvijek, bez kraja u vremenu i broju.

Oporučujem sebi i vama bogobožnost. Bojte se Allaha, Allah vama se smilovao! Ko se bude bojao Allaha, On će ga zaštititi, a ko Mu drage volje “zajam” dadne, On će mu višestruko uzvratiti, ko Mu bude zahvaljivao, On će mu povećati. Neka vam bogobožnost uvijek bude pred očima i u srcima.

Bojte se Allaha, s Kojim ćete se nužno sresti, i od Čijeg obračuna ne možete pobjeći. Znajte, Allah vam se smilovao, da je bogobožnost zamjena za svaku stvar, a za bogobožnost nema zamjene. Učinite je putem ka svakom dobru, i zaštitom od svakog zla. Allah, džellešanuhu, obećao je bogobožnima spas od onoga čega se boje i opskrbu odakle se ne nadaju. Spojite u vašim srcima želju i strah. Uzvišeni kaže: “Oni su se trudili da što više dobra učine i molili su Nam se u nadi i strahu, i bili su prema Nama ponizni.” (El-Enbija, 90)

O muslimani, islam je objavljen kako bi omogućio ljudima da postignu dobro i na ovom i budućem svijetu i u svim situacijama, u području vjerovanja, obredoslovlja, ekonomskih odnosa, običaja i tradicije, vrijednosti i morala, društvenih relacija i međuljudskih odnosa, i uredio je kompletan ljudski život, na ovom i budućem svijetu.

O muslimani, čovjekova djela mogu se podijeliti u dvije vrste. Prva vrsta su ibadeti, obredi, rituali na kojima počiva njegova vjera, a druga vrsta su adeti, običaji, tradicija, uobičajene svakodnevne radnje od kojih zavisi kvalitet njegovog života. Adeti su povezani s nijetom: ako je nijet dobar, i oni su dobri, a ako je nijet pokvaren, i oni su pokvareni. U vjerodostojnom hadisu, Omer ibn Hattab, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Djela se vrednuju prema namjerama, i svakom čovjeku pripada ono što je namjerio.” (Buhari i Muslim) Upućen je čovjek koji odabere najbolji put i trudi se u dostizanju najboljeg primjera. Adeti i običaji snažno djeluju na ljudsku dušu, i duboko su involvirani u ljudski život. Teško ih je otrgnuti od ljudi i teško ih se osloboditi. Ljudska duša je sklona onome na što je svikla, i lahko se priklanja onome što joj je poznato i uobičajeno. Običaji i tradicija sastavni su dio ljudskog života i simbol njihovog civilizacijskog i kulturnog identiteta.

Polazeći od ove činjenice, islam je priznao i potvrdio instituciju običaja, ali samo u slučaju pozitivnih i ispravnih običaja, dok s druge strane strogo zabranjuje i odbacuje negativne i ružne običaje.

Šatibi, učenjak u oblasti usula – teorije islamskog prava, rekao je: “Kada se običaji ne bi prihvatili/priznavali, to bi dovelo do toga da se ljudi obavežu nečim što nisu u stanju učiniti. Neki su rekli: “Čovjek je tvorac adeta i običaja”, a drugi su rekli: “Čovjek je skup običaja koji hoda zemljom.” I rekli su: “Čovjek je sin svojih navika, a ne svoje prirode.”

Poštovani vjernici! Običaje oblikuje okolina i sistem društvenog života, u pozitivnom i negativnom smislu, u smislu bogatstva i siromaštva, znanja i neznanja, ispravnosti i devijantnosti.

U zdravom ambijentu nastaju zdravi običaji, a u nezdravom i pokvarenom ambijentu nastaju nezdravi i pokvareni običaji. Običaji svakog društva govore o stanju tog društva, njegovoj ispravnosti i zastranjenju, otvorenosti i ograničenosti.

Kvalitet proizvodi kvalitetne običaje, a neznanje proizvodi paganske običaje. Sve što je religioznost društva kvalitetnija, odgoj ispravniji, kultura naprednija, svijest veća, njegovi običaji su napredniji i kvalitetniji, i loši običaji u njemu svedeni su na minimum.

Adeti i običaji izvire iz plemenitih značenja, dubokih etičkih uvjerenja i visokih vrijednosti; plemenitost i velikodušnost daju im ispravna uvjerenja, istinska pobožnost, ljudska plemenitost i načela utemeljena na dobroti, što ih čini prijemčivim i prihvatljivim ljudskim dušama u svakodnevnom životu, u materijalnim i međuljudskim relacijama.

Neki običaji, ipak, nastali su na pogrešnim temeljima, praznovjerju, nepravdi, fanatizmu, oholosti, dominaciji i paganizmu. Adeti, navike i tradicija tumače ljudski život. Iskustva društava akumuliraju se kroz historiju, ispunjenu događajima, prevratima, usponima i padovima.

Običaji imaju nevjerovatnu moć. Oni grade i ruše, uzdižu i unizuju, ujedinjuju i raskoljuju.

O muslimani, običaji su vid društvenog ponašanja, kojeg se ljudi drže i na njemu grade svoj stav u događajima, situacijama, svečanim povodima, radostima i žalostima, i prema njima oblikuju svoju verbalnu kulturu, poslovne transakcije, kulturu jela, pića, stanovanja, odijevanja, ishrane, govora, ponašanja, planiranja, uređenja društva, ekonomske odnose, kupoprodaju, ugovore o zakupu, zadužbine, zakletve, zavjete i sve ostalo što nalažu potrebe ljudi i nameću svakodnevne životne situacije. Običaji, također, pokazuju neke plemenite ljudske manire i uzvišene vrijednosti, kao što su gostoprimstvo, pomaganje potrebnima i strancima, spašavanje nevoljnika.

O muslimani, islamski vjerezakon je, kod ustanovljavanja propisa i normi, vodio računa o stanjima ljudi i njihovim sveprihvaćenim običajima, na način da zadovolji njihove potrebe i interese. Štaviše, jedno od pravila koje je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ostavio iza sebe jeste da se ljudi u svojim svakodnevnim poslovima drže onih principa koji će najbolje zaštititi njihove interese, sve dok oni ne proturječe šerijatu i ne podržavaju nepravdu, a koje je sadržano u njegovim općim riječima: “Vi najbolje poznajete svoje dunjalučke poslove.” (Ahmed, Muslim, Ibn Madža)

Pravilo u ovoj oblasti kaže: sve što su ljudi prihvatili i ustanovili kao oblik ponašanja i djelovanja (pojedince ili kolektiva), a o čemu se šerijat nije očitovao posebnim propisom, vrednuje se principom “opće koristi”, daleko od ličnih prohtjeva i percepcija, i ako običaj ili navika ostvaruju protežirajuću korist ili preveniraju vidljivu štetu, i ne ugrožavaju interes zajednice, ni po kojoj osnovi, takav običaj smatrat će se prihvatljivim i provodivim.

Islam je potvrdio neke predislamske običaje koji su bili pozitivni i korisni i nisu se suprotstavljali šerijatskim propisima, a neke je popravio i korigovao. Allah, džellešlanuhu, obraćajući se starateljima i izvršiocima oporuke, rekao je: “Ko je imućan, neka se uzdrži, a ko je siromašan, neka onoliko koliko mu je, prema običaju, neophodno troši.” (En-Nisa, 6) I rekao je o pravu majke djeteta na hranu i odjeću: “Otac djeteta dužan ih je prema svojoj mogućnosti (običaju) hraniti i odijevati. Niko neka se ne zadužuje iznad mogućnosti svojih: majka ne smije trpjeti štetu zbog djeteta svoga, a ni otac zbog svoga djeteta. I nasljednik je dužan sve to.” (El-Bekara, 233)

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je Hindi bint Utba o uzimanju imetka iz imovine muža: “Uzmi onoliko koliko ti je potrebno, i u skladu sa običajem.” (Buhari i Muslim)

Imam Karafi, Allah mu se smilovao, rekao je: “Primjenjivanje identičnih propisa, koji su izvedeni iz običaja, na različite običaje, suprotno je jednoglasju islamskih učenjaka i predstavlja neznanje o vjeri.”

Ibn Ferhun je rekao: “Propisi utemeljeni na običajima, u smislu njihove primjene, striktno su vezani za te običaje: ako je običaj prisutan, propis se primjenjuje, u suprotnom se ne primjenjuje.”

Na osnovu ovog možemo reći da se šerijatske norme, koje su vezane za određeni običaj, mijenjaju sa promjenom tog običaja. Običaji i navike se mijenjaju i evoluiraju u skladu sa evolucijom i progresom društava, kulturološkim promjenama i znanstvenim napretkom, tako da se prihvata ono što je do jučer bilo neprihvatljivo, a odbacuje ono što je bilo prihvatljivo. Običaji se mijenjaju ovisno o vremenu, prostoru, situacijama, naravi i kulturi naroda. Jedna od zabilježenih mudrih izreka glasi: “Dokaz snage volje je ostavljanje navika.”

Islamski učenjaci ustanovili su pravilo: “Ono što je poznato u običaju, kao da je uvjetovano u ugovoru.”

Osnova u adetima i običajima je izvorna dopustivost. Adet može postati ibadet i sunnet, za pojedinca i kolektiv, bio dobar ili loš. U hadisu koji je zabilježio Muslim od Džerira ibn Abdullaha el-Bedželija navodi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ko u islamu uvede lijep običaj, imat će nagradu za njega i nagradu svih onih koji ga budu radili, a to njima neće umanjiti nagradu, a ko uvede loš običaj, imat će grijeh za njega i grijeh onih koji ga budu slijedili u tome, a to njima neće umanjiti grijeh.” Uzvišeni kaže: “Ti sa svakim – lijepo! I traži da se čine dobra djela, a neznanica se kloni!” (El-A’raf, 199)

O muslimani, lijepi i ispravni običaji osnažuju i jačaju narode, loši i devijantni običaji slabe ih i unazađuju, a slijepo slijedenje očeva i predaka odvodi ih na stranputicu i podriva njihove temelje. Islam je došao sa jasnim smjernicama i upozorenjima u pogledu slijedenja loših i ružnih običaja, tvrdoglavog ustrajavanja u vjeri predaka i slijepog pridržavanja tradicije očeva i djedova. Allah, džellešānuhu, koreći takvo razmišljanje, kaže: “Zatekli smo pretke naše kako ispovijedaju vjeru i mi ih slijedimo u stopu” (Ez-Zuhruf, 23); “Oni čak govore: ‘Mi smo zatekli pretke naše kako ispovijedaju vjeru i prateći ih u stopu mi smo na Pravom putu’” (Ez-Zuhruf, 22).

To je slijepo slijedenje, odbacivanje zdravog rasuđivanja i uskraćivanje konstruktivne i produktivne slobode. Loši i neutemeljeni običaji koštaju ljude teškog i mučnog života, i iscrpljuju njihov trud, imetak i vrijeme. Ljudi sami sebe obavezuju narodnim običajima kako bi odobrovoljili druge i sačuvali se njihovih kritika. Opterećavaju se onim što ne mogu nositi, rade ono što ne vole i troše svoj imetak, mimo svoje volje.

A šta je tek sa običajima koji su u suprotnosti sa šerijatom i koji nanose štetu ljudskom zdravlju i razumu, srozavaju moral i vrijednosti! Rekao je Ibn Kajjim, Allah mu se smilovao, za one koji se slijepo drže običaja i stavljaju ih ispred šerijatskih propisa: “Kod ovih ljudi izvitoperena je priroda, pomračeno srce, pomućeno razmišljanje i kratka pamet, i s tim osobinama odrastaju njihova djeca i starost dočekuju odrasli.”

Poštovani vjernici! Razmislite o nekim lošim društvenim običajima, koji se praktikuju na svadbenim ceremonijama, gozbama, komemoracijama, salonima ljepote, na koje se izdvajaju basnoslovni novci, i zbog kojih se ljudi izlažu ogromnim troškovima pa čak i kreditima. Zbog svega toga održavanje veza, posjećivanje i odazivanje na gozbe postalo je ljudima teret i briga, umjesto radosti i sreće. Suština posjećivanja je u druženju, opuštenoj atmosferi i uživanju u sijelu, a ne u hvalisanju, rastrošnosti i pokazivanju ukrasa. Hvalisanje i razmetanje čine ljudski život tužnim, nesretnim i teško podnošljivim.

O muslimani, svaki pametan čovjek, a musliman posebno, dužan je odbaciti svaki običaj i tradiciju koji su u koliziji sa šerijatskim propisima ili koji sadrže elemente nacionalizma, paganstva, sektaštva i diskriminacije, i dužan je sve to staviti na vagu čistog šerijata, kako bi se distancirao od ružnih i neislamskih običaja, i sklonio se u okrilje islama i njegovu sigurnu oazu, i pridružio se skupini dobrih, razumnih i plemenitih ljudi.

Onaj ko stavi običaje i tradiciju ispred šerijata i njegovih propisa, i uzme ih za sudiju umjesto Allaha, čini veliki grijeh, koji ga čak može izvesti iz okrilja vjere.

Bojte se Allaha, Allah vam se smilovao! Bojte se Allaha, Allah vam se smilovao! Svako ko se suprotstavi lošim običajima, lijepim savjetom i pojašnjenjem, smatra se

“KOLIKO GOD ZNAČAJNA ULOGA HATIBA BILA ZA USPJEH NJEGOVE HUTBE,
NIŠTA MANJE NE ZAOSTAJE NI ODABIR TEME, ODNOSNO MATERIJE
KOJU TOKOM HUTBE ELABORIRA.” (PREPOROD)

HUTBE

muslihom – reformatorom, preporoditeljem koji popravlja ono što su pokvarile neznalice, i njih će Allah uputiti i pomoći da ustraju u svojoj borbi. Njihova borba je borba na Allahovom putu.

S druge strane, onaj ko bude u poziciji da se suprotstavi tome, a naročito ako je učenjak i ugledan u svom društvu, i to ne uradi, izlaže se opasnosti i grijehu, a gori od njega je samo onaj ko se dodvorava svome narodu, učestvujući s njim i podržavajući ga u neislamskim običajima.

Donosite salavate i selame na darovanu milost, i nepresušnu blagodat, vašeg vjerovjesnika Muhammeda, Allahovog poslanika, to vam je naredba od vašeg Gospodara, Koji je rekao: “Allah i meleki Njegovi blagosiljaju Vjerovjesnika. O vjernici, blagosiljajte ga i vi i šaljite mu pozdrav!” (El-Ahzab, 56)

Allah podario blagoslov meni i vama u časnom Kur’anu, i okoristio mene i vas njegovim ajetima i mudrom opomenom.

Rekoh ovo i od Allaha Uzvišenog tražim oprost za sebe, vas i sve muslimane od svakog grijeha, a tražite i vi, On mnogo prašta i milostiv je.

